

Uitzonderlijke roofvogeltrek over de Lage Landen

» Adri Clements

Het lange 'roofvogelweekend' van 13-16 oktober 2011 zullen trektellers niet snel vergeten. Op donderdagmiddag 13 oktober werden tellers met zitvlees getraakteerd op grote aantallen trekkende Buizerds *Buteo buteo*. Het weekend dat volgde was ongekennd, zowel qua weersomstandigheden als de trek zelf. In dit artikel volgt een chronologische uiteenzetting en soortbespreking van de eerste verwachtingen tot de laatste trekkende roofvogel. In 5 dagen werden er in België in 1.721 uur tellen bijna 18.000 roofvogels geteld. In Nederland waren er dat in 2.621 uur ruim 35.000. Indrukwekkend!

» Visarend *Pandion haliaetus*. 19 september 2009. Laakdal (A) (Foto: Dieder Plu)

De buizerdtrek van oktober 2010 zat nog vers in het geheugen (Leysen & Desmet 2011). In het bijzonder de massale aankomst in de middag van de 16de (Oelemars Losser, Overijssel, NI 1076 ex.). En al viel het de dag erna op heel wat telposten tegen, het was feest voor trektellers ten zuidwesten van Oelemars met name in het oosten van Gelderland, Noord-Brabant en in het noorden van België. De verwachtingen die aan de trek vooraf gingen op basis van de tellingen bij Falsterbo en het voorspelde weer bleken goed te kloppen. En juist dat was in 2011 heel anders.

Aan de roofvogeltrek van 2011 gingen geen lange speculaties op forums zoals Belgian Birds, Natuur.forum, waarneming.nl e.d. vooraf. De meest gebruikte indicator, namelijk de dagelijkse tellingen bij Falsterbo, gaven niet het idee dat er een enorm aantal Buizerds zou

aankomen. Achteraf is duidelijk geworden dat Buizerds Falsterbo nogal eens (letterlijk) links laten liggen (zie Desmet 2012 elders in dit nummer).

Alhoewel de roofvogeltrek in oktober 2011 niet lang op voorhand voorspeld werd, waren er betrekkelijk kort van te voren toch aanwijzingen voor naderende topdagen.

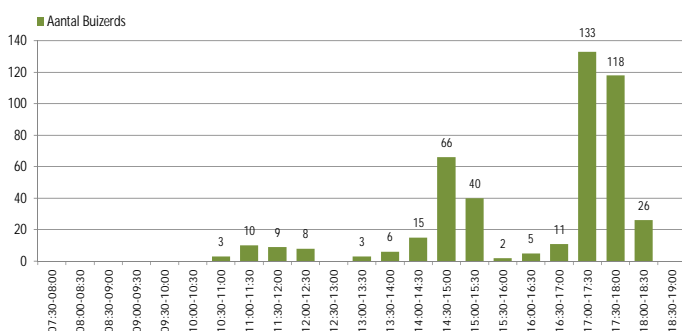
Belgian Birds, dinsdag 11 oktober 2011, 10u28, mail Koen Leysen '(...) Ik verwacht dat er topdagen aankomen op de telposten. In Falsterbo is afgelopen weekend veel overgestoken o.a. roofvogels (Blauwe Kiekendieven zwaar dagrecord, Rode Wouwen, Ruigpootbuizerden...) en Houtduiven, zelfs Kraanvogels enz... Ook al iets meer dan 1.000 Buizerds. (...) Torenvalk, Blauwe Kiek e.d. deed het daar dit jaar zeer goed en ik zou denken dat dit een goede indicatie

■ Buizerd *Buteo buteo*. 29 oktober 2011. Laakdal (A) (Foto: Dieder Plu)

is van de muizenstand afgelopen zomer in Zweden en Noorwegen. Verder verwacht ik op basis van de weerkaarten dat er in Falsterbo een massale oversteek zal zijn op donderdag en vrijdag. (...) Boven Nederland ligt al van gisteren een front (storing, AC) dat eerst naar het noorden opschuift, dan traag terug naar het zuiden zal bewegen om pas tegen donderdag in onze omgeving op te lossen. Deze band krijgt een NW-ZO-oriëntatie. Dit moet volgens mij toch weer stuwung opleveren bij de roofvogels en kan daarna voor piektrek zorgen. Minpunt is dat de wind achter het front eerder zwak dan matig zal zijn, wel met oost-component. Uiteraard moeten we rekening houden met wat er overgestoken is in Falsterbo. Dat is goed, maar bijvoorbeeld wat Buizerd betreft niet super. (...) Kortom, er komen enkele heel leuke trekteldagen aan. Donderdag tot maandag is het volgens mij zaak om de post bemand te krijgen en als je kan er bij te zijn!

Het kwam hier op neer: 't wordt goed. Woensdag 12 oktober 2011 trok een koufront langzaam zuidwaarts over Nederland, wat te merken

Figuur 1. Het aantal Buizerds *Buteo buteo* per halfuur over telpost Veluwezoom, 13 oktober 2011. (Posbank, ZO-Veluwe, NL)

Figure 1. Number of Buzzards *Buteo buteo* per half hour over count station Veluwezoom, 13 October 2011. (Posbank, ZO-Veluwe, NL)

was aan de hoeveelheid (mot)regen en een dalende temperatuur. Ten noordoosten van Nederland ontwikkelde zich een hogedrukgebied, in de nacht klaarde het op bij een zwakke zuidoostenwind.

Dag 1: donderdag 13 oktober

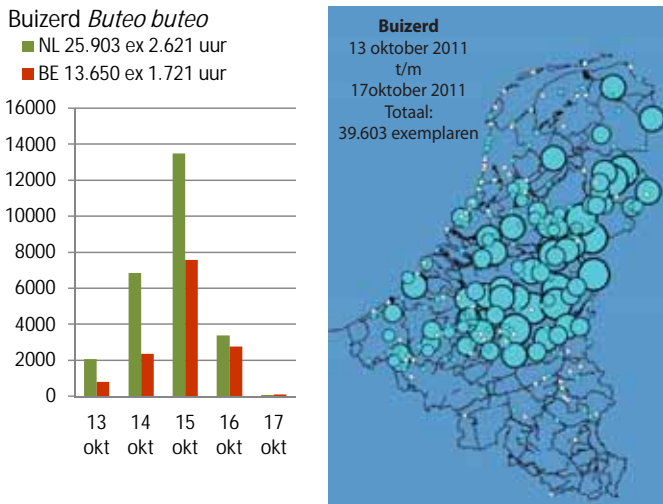
Donderdagochtend trokken de zangvogels weliswaar goed maar hoog en de bij trektellers niet zo geliefde strakblauwe achtergrond maakte het kijken er niet makkelijker op. Een koufront dat door een hogedrukgebied boven Scandinavië wordt weggedrukt, zorgt vaak voor een goede passage. Afhankelijk van de windrichting en windkracht vliegen de vogels zichtbaar (laag) of onzichtbaar (hoog) over. 'Radarman' Hans van Gasteren liet weten dat de trek op grotere hoogte in volle hevigheid was losgebarsten.

Donderdagochtend werden er op veel telposten meer Buizerds dan normaal gezien. In de middag kwam een eerste grotere 'golf' aan, gevolgd door een tweede in de namiddag, wat fraai blijkt uit de halfuurtotale op Telpost Veluwezoom (Zuidoost – Veluwe, Gelderland, NL) (Totaal: 455 ex.). De dalende temperatuur in latere namiddag, dwong de Buizerds over te schakelen naar actieve vlucht.

Niet alleen in Nederland, ook in België werden hogere aantallen Buizerds waargenomen, zoals bijvoorbeeld over Kristallijn Maatheide (L) (96 ex.), De Maten (L) (90 ex.) en Averbode Bos en Heide (L) (88 ex.).

Dag 2: vrijdag 14 oktober

Vrijdag 14 oktober werden de thermoskannen extra gevuld, als voorbereiding op een lange dag. En terecht. Kwam de wind een dag eerder nog uit het noordoosten, vandaag was de wind oost, 2 tot 3 Bft. Op vrijwel alle telposten ten zuidoosten van de lijn Haarlem – Groningen werden hoge aantallen Buizerds gezien (100 ex. of meer). Enkele telposten in het oosten van Nederland noteerden een dagtotaal van meer dan 500 ex. In de noordelijke helft van België, met name de provincies Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant werden tot bijna 300 ex. als dagtotaal geturfd.

Figuur 2. Doortrekpatroon in tijd en ruimte van Buizerds *Buteo buteo* 13-17 oktober 2011 over Nederland en België. (Bron: www.trektellen.nl)

Figure 2. Migration pattern in time and space for Buzzards *Buteo buteo* 13-17 October 2011 over The Netherlands and Belgium (Source: www.trektellen.nl)

Dag 3: zaterdag 15 oktober

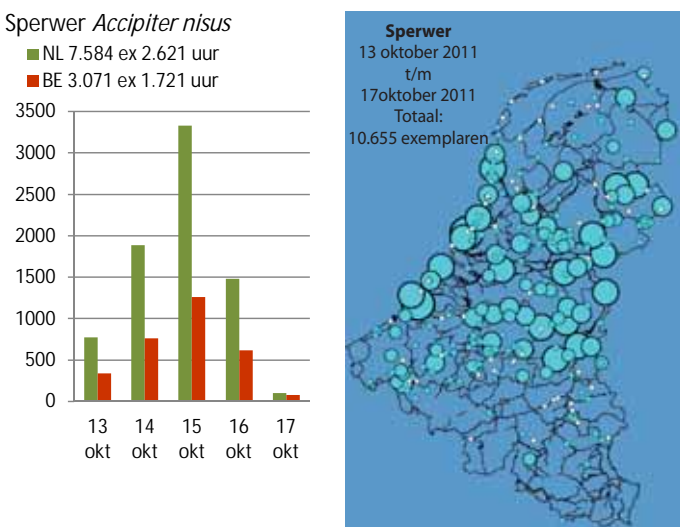
Het 12 jaar oude buizerdrecord in België werd verbroken met 644 ex. over Kristallijn Maatheide (was 573 ex., Ravels (A), 17 oktober 1999).

Dag 4: zondag 16 oktober

Op deze dag was er een kentering zichtbaar in het aantal roofvogels en werd duidelijk dat de piek voorbij was. Dit geldt echter niet voor de Rode Wouw *Milvus milvus*, waarvan de aantallen juist wel piekten. Opvallend was dat veel roofvogels rond de middag trokken, terwijl de trekstroom in de tweede helft van de middag snel opdroogde.

Soortbespreking

Van vijf soorten met een landelijk dagtotaal hoger dan 100 ex. wordt zowel het trekverloop als het doortrekpatroon onder de loep genomen. Soorten met een lager landelijk dagtotaal dan 100 ex. worden vervolgens kort besproken.

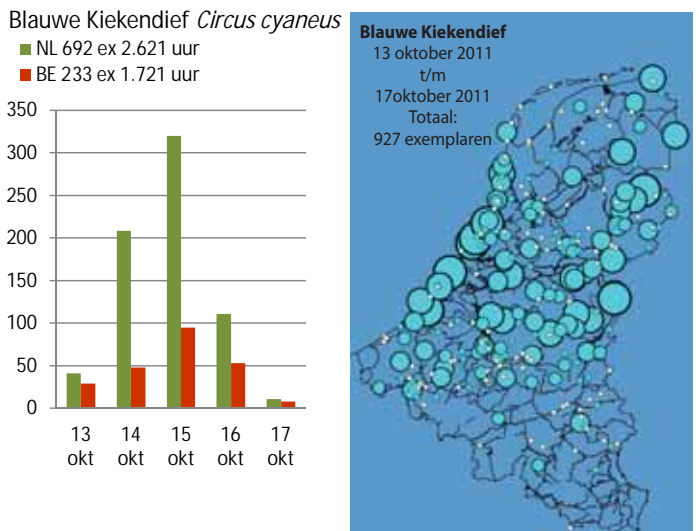

Figuur 3. Doortrekpatroon in tijd en ruimte van Sperwers *Accipiter nisus* 13-17 oktober 2011 over Nederland en België. (Bron: www.trektellen.nl)

Figure 3. Migration pattern in time and space for Sparrowhawks *Accipiter nisus* 13-17 October 2011 over The Netherlands & Belgium (Source: www.trektellen.nl)

Het is veelzeggend dat in de Buizerd top-25 op trektellen.nl 13 records zijn gemaakt in 2011, tegen 8 in 2010.

Alhoewel het landelijk record Buizerd in Nederland niet werd verbroken, zijn de nieuwe records in de subtop toch opvallend. Van de 15 records in 2011 in de Buizerd top-25 zijn er 9 met meer dan 500 ex. Bijzonder aan het doortrekpatroon van de Buizerds over Nederland is dat boven een zeer groot deel van Nederland een bovengemiddeld aantal trekkende Buizerds werd waargenomen. In tegenstelling tot de nauw verwante Ruigpootbuizerd *B. lagopus* (zie verder) blijkt de trek niet geconcentreerd langs de kuststrook, maar over een brede strook van Groningen tot Overijssel naar uiteindelijk het grootste deel van Vlaanderen. Net als in 2010 blijken Buizerds de regio van de Ardennen goeddeels links te laten liggen. Leysen & Desmet (2011) stellen dat in 2010 een 'slechtweergebied' Buizerds ertoe noodzaakte een westelijker koers aan te houden. Tijdens de trek in 2011 was op de piekdagen (14 en 15 oktober) de lucht echter kraakhelder. In de zuidoostelijke helft van België werden minder teluren gemaakt, maar op telpost Honnay (N) (waar vaak tot aan het begin van de middag werd geteld) zijn vrijwel geen Buizerds gezien. Allicht was de oostelijke wind voldoende sterk om voor verdrifting van de Buizerds te zorgen. Buizerds willen op trek nu eenmaal optimaal profiteren van thermiek en zo energiezuinig mogelijk trekken.

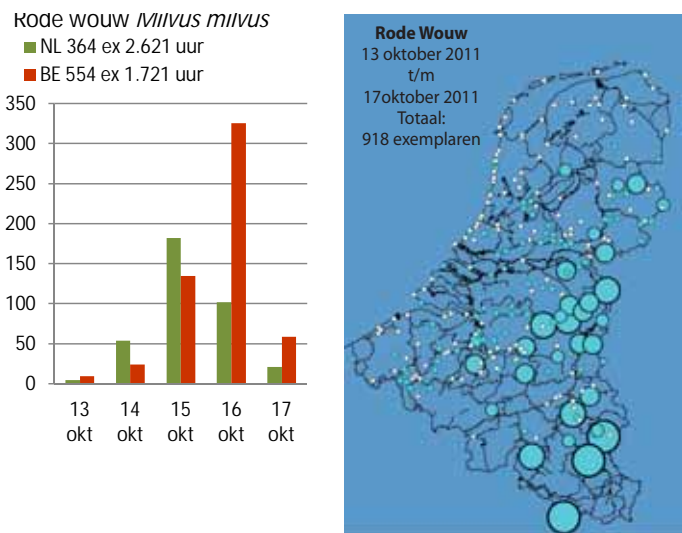

Figuur 4. Doortrekpatroon in tijd en ruimte van Blauwe Kiekendieven *Circus cyaneus* 13-17 oktober 2011 over Nederland en België. (Bron: www.trektellen.nl)

Figure 4. Migration pattern in time and space for Hen Harriers *Circus cyaneus* 13-17 October 2011 over The Netherlands & Belgium. (Source: www.trektellen.nl)

De tweede soort met hoge aantallen is de Sperwer *Accipiter nisus*. Het doortrekpatroon is traditioneel anders dan bij de voorgaande soort, met meer stuwung langs de kust. In de Nederlandse Sperwer top-25 op www.trektellen.nl vinden we slechts 1 binnenland-record. Desondanks waren de aantallen dit weekend overal hoog, en kregen tellers toch het gevoel eens iets mee te krijgen van de zeer hoge aantallen Sperwers over Falsterbo. Er tekenen zich twee doortrekbanen af: één langs de kust en één langs het oosten van het land. Net als bij de Buizerd is het ook bij deze soort opvallend hoe weinig er in de zuidoostelijke helft van België zijn waargenomen (zie discussie).

Een soort waar het verschil in aantal tussen Nederland en België duidelijk oploopt is de Blauwe Kiekendief *Circus cyaneus*. Op 15 oktober, de piekdag, werden in Nederland drie maal zoveel Blauwe Kiekendieven gezien als in België. Het toenemend aantal waarnemingen van pleisterende vogels maakt het waarschijnlijk dat het aantal trekkende Blauwe Kiekendieven vanaf het midden van Nederland

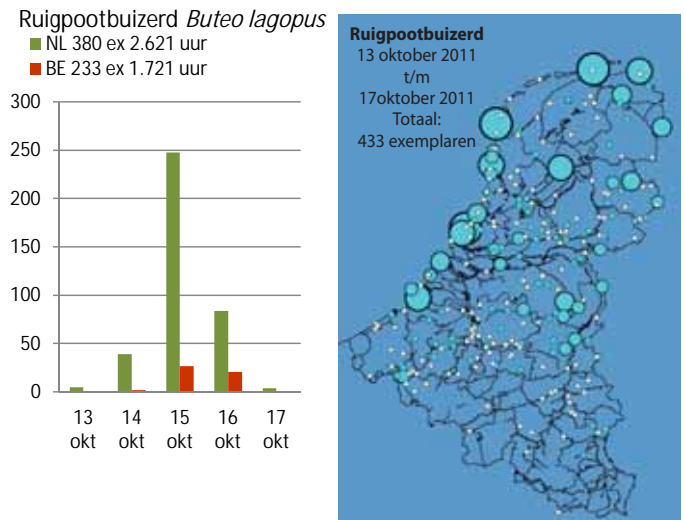
Figuur 5. Doortrekkpatroon in tijd en ruimte van Rode Wouwen *Milvus milvus* 13-17 oktober 2011 over Nederland en België. (Bron: www.trektellen.nl)

Figure 5. Migration pattern in time and space for Red Kites *Milvus milvus* 13-17 October 2011 over The Netherlands & Belgium. (Source: www.trektellen.nl)

richting het zuiden afnam. Een analyse waarin onderscheid wordt gemaakt tussen Blauwe Kiekendieven langs de kust en door het binnenland, zou nieuwe informatie kunnen opleveren.

Waar voorgaande soorten afdreven, bleven de Rode Wouwen als betere actieve vliegers over zuidoost Nederland en Midden- en Oost-België trekken. Ook ten westen van deze lijn zijn veel meer Rode Wouwen dan gewoonlijk gezien. Noemenswaardig zijn de 106 ex. die op 16 okt. boven Aldringen (Lx) werden genoteerd, een nieuw Belgisch record volgens www.trektellen.nl.

De grafiek per dag verdient wel enige nuancering, er is te Aldringen

Figuur 6. Doortrekkpatroon in tijd en ruimte van Ruigpootbuizerd *Buteo lagopus* 13-17 oktober 2011 over Nederland en België. (Bron: www.trektellen.nl)

Figure 6. Migration pattern in time and space for Rough-legged Buzzards *Buteo lagopus* 13-17 October 2011 over The Netherlands & Belgium. (Source: www.trektellen.nl)

namelijk op 13, 14 en 15 oktober niet geteld. Wanneer er wel was geteld, had het patroon er wellicht eerder uitgezien zoals in Nederland, met een piek op 15 oktober. Dit voorbeeld schetst meteen de invloed die een enkele telpost op het landelijke totaal kan hebben.

Ruigpootbuizerd was de laatste decennia uitgegroeid tot een zeldzamere verschijning in de Lage Landen, maar in 2010 en vooral 2011 werd alles heel anders. Met name langs de Nederlandse Waddeneilanden werden in 2011 historische aantallen geteld zoals over De Marlijn, Schiermonnikoog waar in 3,5 uur 49 ex. konden worden genoteerd.

➤ Rode Wouw *Milvus milvus*. 4 september 2011. Oostkantons (Foto: Raymond De Smet)

► Ruigpootbuizerd *Buteo lagopus*. 11 november 2011. Zeeland (NI) (Foto: Dieder Plu)

Opmerkingen bij dagverslag trektelling telpost De Marlijn 15 oktober 2011 op www.trektellen.nl

'Nieuw Nederlands dagrecord van Ruigpootbuizerd! Fenomenaal is het goede woord... Meestal in groepjes van 2-4 vanuit het ONO (soms uit zee). Meeste vogels even foeragerend in de omgeving van paal 10 om vervolgens fraai over ons heen te vliegen naar W of ZW. 4 ex. bleven hangen en gingen niet door. Jammer dat we niet eerder zijn begonnen omdat we later hoorden dat er vanaf 11u Ruigpootbuizerden doortrokken over de omgeving van de Marlijn.'

Het is opmerkelijk dat op alle Nederlandse Waddeneilanden tientallen Ruigpootbuizerds zijn waargenomen. De stroom liep over de hele Nederlandse kuststrook, maar bereikte België schijnbaar niet in die mate. In België waren er wel amper telposten actief langs de kust, maar er was een toenemend aantal pleisterende Ruigpootbuizerds in de Zeeuwse delta en West-Vlaanderen.

Dat het Belgische landelijke dagrecord op 'slechts' 3 exemplaren staat, onderschrijft bovenstaande stelling.

Tabel 1. Landelijke dagtotalen van soorten met minder dan 100 ex. per dag.

Table 1. Day totals by country for species with less than 100 individuals per day.

Datum	Smelleken		Slechtvalk		Br. Kiekendief		Havik		Visarend		Zeearend	
	NL	BE	NL	BE	NL	BE	NL	BE	NL	BE	NL	BE
13 okt	37	36	24	11	19	21	13	3	3	4	0	0
14 okt	80	58	48	16	16	16	21	8	4	1	8	0
15 okt	74	37	63	16	29	10	27	3	8	11	6	0
16 okt	29	23	21	7	11	4	5	8	0	2	2	0
17 okt	11	3	3	0	1	1	0	0	0	1	0	0
totaal	231	157	159	50	76	52	66	22	15	19	16	0

In tabel 1 valt op dat er bij vrijwel al deze soorten sprake is van 'leegloop': Bruine Kiekendief *C. aeruginosus* en Visarend *Pandion haliaetus* bijvoorbeeld. Typische septembertrekkers waarvan de achterhoede gebruik maakte van de goede weersomstandigheden om te vertrekken. Bijzonder is het aantal Zeearenden *Haliaeetus albicilla*, waar in Nederland zelfs een dagtotaal van 8 ex. staat genoteerd.

Naast deze gewonere roofvogelsoorten werden ook een aantal zeldzaamheden voor deze periode waargenomen, die hieronder worden opgesomd:

Steppekiekendief <i>Circus macrourus</i>	NL 3
Zwarte Wouw <i>Milvus migrans</i>	NL 1, BE 4
Roodpootvalk <i>Falco vespertinus</i>	NL 1, BE 1
Bastaardarend <i>Aquila clanga</i>	BE 1

Het meest in het oog springend is de Bastaardarend Tönn (zie Collaerts 2012 & Vandemeutter 2012 elders in dit nummer). Met recht mag deze waarneming, zelfs met foto's, de kroon op deze spectaculaire vogeltrek genoemd worden.

Weersituatie voor en tijdens de roofvogeltrek

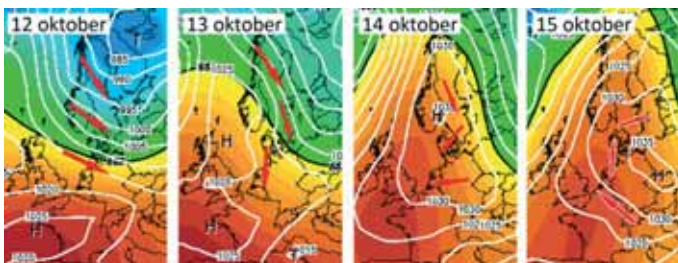
Na een dag met spectaculaire zangvogeltrek op 9 oktober en forse roofvogeltrek in Zuid-Zweden en Denemarken (Desmet 2012) brak er in Nederland en België een drietal dagen aan met slecht weer. Op 10 oktober zijn de eerste opklaringen in midden-Zweden te zien, die zich langzaam in zuidelijke richting uitbreiden. Het duurt tot 12 oktober voor de opklaringen ook het Noordzeegebied bereiken, waarna het koufront boven Nederland en België op 13 oktober wordt 'weggedrukt'. De wind is dan inmiddels gedraaid van NW op woensdag 12

oktober naar NNO op donderdag 13 oktober. Op vrijdag 14 oktober is alle bewolking verdwenen en een oostenwind activeert de roofvogeltrek met westelijke verdrifting. Het hogedrukgebied dat op 14 oktober nog boven het zuiden van Scandinavië lag schuift op zaterdag 15 oktober op naar Polen, waardoor de wind boven Nederland en België draait naar het zuidoosten.

Figuur 7. Satellietbeelden van de weersituatie rond het middaguur op resp. 12, 13 en 14 oktober 2011.

Figure 7. Satellite pictures of the weather situation around mid-day on 12, 13, & 14 October.

Figuur 8. Weerkaart met ligging van de drukgebieden op resp. 12, 13, 14 en 15 oktober 2011. De pijlen geven de windrichting aan, de grootte van de pijlen is indicatief voor de windsnelheid.

Figure 8. Weather map showing location of pressure areas on 12, 13, 14, & 15 October 2011 respectively. The arrows show the wind direction, the size of the arrows is an indication of the wind speed.

Discussie

Bij het zoeken naar verklaringen van goede vogeltrek blijkt maar al te vaak dat het erg complexe materie is.

Dat er een aantal landelijke (soms stokoude) records zijn gesneuveld en de top 25 werd gevuld met records gemaakt in 2011 is veelzeggend. Aan de weersituatie voor en tijdens de trek is te zien dat de ligging van de drukgebieden en de daarmee samenhangende windrichtingen perfect waren voor goede trek. Een krachtiger (oosten) wind zou voor meer stuwing hebben gezorgd en daarmee ook voor (nog) hogere dagtotalen van telposten langs de kust. Alhoewel de telpost Falsterbo in Zuid-Zweden geografisch gezien anders ligt dan de Nederlandse en Belgische kust-telposten, is het opmerkelijk dat daar op 8 oktober het oude record Blauwe Kiekendief werd verdubbeld (was 52 ex., nieuw record 101 ex.). Aangezien op deze telpost al 40 jaar gestandaardiseerd wordt geteld is dit nieuwe dagrecord met recht en rede bijzonder te noemen, vooral omdat er op deze telpost vrijwel geen sprake is van een waarnemerseffect. Alhoewel er geen harde conclusies getrokken kunnen worden, verdient het nieuwe Nederlandse record Blauwe Kiekendief in hetzelfde kader extra aandacht: over telpost de Nolle, Vlissingen (NL) trokken op 27 oktober 2011 87 Blauwe Kiekendieven.

Zoals in de soortbespreking bij Buizerd en Sperwer is aangegeven, gaan we in op het lage aantal boven de zuidoostelijke helft van België. Een mogelijke verklaring is dat de vogels zodanig zijn afgedreven dat de stuwbaan westelijk van de Ardennen ligt. Een andere verklaring is dat de vogels niet verder zijn gevlogen dan de Ardennen en daar zijn gaan pleisteren.

Om goede (roofvogel)trek beter te voorspellen zijn telposten in Zweden en Denemarken cruciaal (zie Desmet 2012 elders in dit nummer).

Het is misschien goed om ons te realiseren welke impact internet en niet in de laatste plaats de website www.trektellen.nl heeft op de registratie van vogeltrek. Wanneer we de huidige situatie vergelijken met 10 jaar geleden, dan is het aantal telposten explosief gestegen (Koffijberg et al. 2007). De toename van trektellers en telintensiteit

➤ Ruigpootbuizerd *Buteo lagopus*. 23 oktober 2011. Averbode Bos en Heide, Tessenderlo (L) (Foto: Dieder Plu)

► Blauwe Kiekendief *Circus cyaneus*, adult vrouwtje. 1 oktober 2011. Eierlandse duinen, Texel (NL) (Foto: Adri Clements)

zorgt voor een steeds nauwkeuriger beeld van de trek. Om dergelijke topdagen perfect wetenschappelijk te kunnen vergelijken, is echter een gestandaardiseerde telmethode en telduur nodig. Van Dijk (2009) heeft de LVWT handleiding (Lensink et al. 1985) vernieuwd. De vernieuwde handleiding geeft diverse handvaten om het tellen structuur te geven.

Een manier om (zangvogel)trek te voorspellen is het bijhouden van de weermodellen. Op de website www.wetterzentrale.de worden verschillende weermodellen getoond. Met wat kennis van het weer en de relatie met de vogeltek kom je een heel eind in het voorzien van goede dagen. Als laatste, maar voor roofvogels minder relevant, zijn de radarmetingen van de *flysafe* bruikbaar voor het voorspellen van goede dagen.

Ondanks alle manieren om vogeltek te voorspellen blijven vogels gelukkig onberekenbaar en net zo dynamisch als het weer. Dit maakt tellen keer op keer leuk, in de wetenschap dat teleurstelling binnen een paar tellen plaats kan maken voor euforie.

Dankwoord

Dank aan Koen Leysen die me op het idee bracht om het in oktober 2011 geschreven verslagje uit te bouwen tot deze bijdrage. Emmanuel Desmet blijkt een tijger te zijn in het doorworstelen van nieuwe informatie, wat erg aanstekelijk werkt. Daarnaast een woord van dank aan Gerard Troost, die de website www.trektellen.nl beheert. Als laatste wil ik al die trektellers bedanken die de roofvogeltek door het vele tellen in kaart hebben gebracht.

Adri Clements, Oost-Kinderdijk 207, 2953 CL Alblisserdam, Nederland

Referenties

- Desmet E., Vogelwerkgroep Zuid-West-Vlaanderen & W. Faveyts 2009. Toptrek boven de Lage landen. Hoe bijzondere weersfactoren leidden tot buitengewone roofvogeltek boven Nederland en Vlaanderen op 13 en 14 september 2008. *Natuur.oriolus* 75 (3):73-78
- Dijk van B. 2009. Trektellen. *Vernieuwde handleiding voor het tellen van zichtbare landtek. Een bewerking van de LVWT-handleiding* (Rob Lensink et al. 1985) door Bas van Dijk.
- Koffijberg K., G.Troost, J. Waanders & K. Camphuysen 2007. Vogeltrek onder de loep genomen: nieuwe samenwerking tussen trektellers en SOVON. *SOVON-nieuws* 20 (2007) nr. 3
- Leysen K. & E. Desmet 2011. Buizerdtek over Vlaanderen in najaar 2010: kroniek van een aangekondigde piek. *Natuur.oriolus* 77 (3):99-107

Webreferenties

- www.waarneming.nl
- www.waarnemingen.be
- www.trektellen.nl
- www.falsterbofagelstation.se
- www.knmi.nl
- www.sat24.com
- www.wetterzentrale.de

Samenvatting – Abstract – Résumé

Na de kroniek van een aangekondigde piek in 2010, bood de enorme roofvogeltrek van 13-17 oktober 2011 stof voor een nieuwe bijdrage. In 5 dagen werden er in België in 1.721 uur tellen bijna 18.000 roofvogels geteld. In Nederland waren er dat in 2.621 uur ruim 35.000. Na de passage van een koufront op donderdag 13 oktober, passeerden in de middag de eerste grote groepen Buizerds *Buteo buteo*. In de daaropvolgende dagen bleek de trekbaan van Buizerd en Sperwer *Accipiter nisus* over Nederland en Vlaanderen te liggen, wat resulteerde in veel nieuwe records. Het 12 jaar oude buizerdrecord in België van 573 ex. werd verbroken: 644 ex. over Kristallijn Maatheide. Het opvallende aan de roofvogeltrek was de variatie aan roofvogelsoorten. Net als Buizerds en Sperwers vlogen er ook veel Blauwe Kiekendieven *Circus cyaneus*, die veelal de kustlijn volgden. Op de piekdag 15 oktober werden er in Nederland 3 maal zoveel waargenomen als in België, een feit dat doet vermoeden dat veel 'blauwe kiekken' in de zuidelijke helft van Nederland de trek hebben beëindigd.

Bij een betere actieve vlieger als de Rode Wouw *Milvus milvus* bleek de trekbaan niet zover naar het westen te zijn opgeschoven. Alhoewel er op veel telposten hogere aantallen werden gemeld, zijn de aantallen over de Ardennen vele malen hoger, met een nieuw Belgisch record van 106 ex. op 16 oktober over Aldringen (Lx). Ruigpootbuizerds *Buteo lagopus* daarentegen lieten zich juist wel leiden door de kuststrook en met name de Waddeneilanden, waar op Schiermonnikoog in 3,5 uur tellen 49 ex. werden geteld. Als kroon op de spectaculaire roofvogeltrek werd de gezenderde Bastaardarend *Aquila clanga* Tönn waargenomen.

Het weer bleek een belangrijke factor voor de massale roofvogeltrek. Door de opbouw van een hogedrukgebied boven het zuiden van Scandinavië werd het koufront boven Nederland richting het zuiden verdreven, waarna de roofvogels een vrije trekbaan hadden. De oostenwind zorgde voor stuwung op het traject van Zuid-Scandinavië tot het zuiden van België. Het lage aantal Buizerds en Sperwers boven de Ardennen kan verklaard worden door verdrijving van de trekbaan en/of het beëindigen van de trek in de Ardennen zelf. ■

Spectacular raptor migration over the Low Countries

*After the chronicle of a peak foretold in 2010, the enormous raptor migration of 13-17 October 2011 offered subject matter for a further contribution. Over 5 days in Belgium almost 18000 raptors were counted in 1721 hours of counting. In The Netherlands around 35000 were counted in 2621 hours. After the passage of a cold front on Thursday 13 October, the first large group of Buzzards *Buteo buteo* passed through in the afternoon. In the following days the migration route for Buzzard and Sparrowhawk *Accipiter nisus* seemed to be over The Netherlands and Flanders, which resulted in many new records. The 12 year old Buzzard record in Belgium of 573 individuals was broken: 644 individuals over Kristallijn Maatheide. The variety of raptor species was what was most remarkable about the raptor migration. Along with the Buzzards and Sparrowhawks there were many Hen Harriers *Circus cyaneus* which mostly followed the coastline. On the peak day of October 15, three times as many were seen in The Netherlands as in Belgium, which leads one to think that many Hen Harriers terminated their migration in the southern half of The Netherlands.*

*As a better, more active, flyer it seemed that the migration route for Red Kite *Milvus milvus* was not displaced so far to the West. Although at many count stations large numbers were reported, the numbers over the Ardennes were much higher, with a new Belgian record of 106 individuals on 16 October over Aldringen (Lx). Rough-legged Buzzards *Buteo lagopus* by contrast were guided along the coastal strip, especially the Wadden Islands, where on Schiermonnikoog, 49 individuals were counted in 3.5 hours. As a bonus to the spectacular raptor migration the Greater-spotted Eagle *Aquila clanga* called Tönn fitted with a radio sender was observed.*

The weather was a major factor for the massive raptor migration. The build-up of a high pressure area above southern Scandinavia pushed a cold front southwards over The Netherlands, which gave the migrants a clear passage route. The easterly wind caused a congestion in the path from southern Scandinavia to southern Belgium. The low number of Buzzards and Sparrowhawks above the Ardennes can be explained by a displacement of the migration path and/or the termination of their migration in the Ardennes. ■

Migration spectaculaire au-dessus du Plat Pays

*Après la chronique d'un pic annoncé en 2010, la migration spectaculaire du 13 au 17 octobre 2011 a fourni suffisamment de matière pour une nouvelle contribution. En 5 jours et 1.721 heures de comptage, on a totalisé presque 18.000 rapaces en Belgique. Aux Pays-Bas il y en avait au moins 35.000 pour 2.621 heures de comptage. Après le passage d'un front froid le jeudi 13 octobre, les premiers groupes importants de Buses *Buteo buteo* sont passés à midi. Dans les jours qui ont suivi, la route migratoire de la Buse variable et de l'Épervier d'Europe *Accipiter nisus* semblait se situer au-dessus de la Belgique et des Pays-Bas, ce qui a donné beaucoup de nouveaux résultats. Le record de 573 ex., vieux de 12 ans, était battu: 644 ex. au-dessus de Kristallijn Maatheide. Le plus remarquable de cette migration était la variété des espèces. Tout comme les Buses et les Éperviers, beaucoup de Busards Saint-Martin *Circus cyaneus* suivaient souvent la frange littorale. Le 15 octobre, il y avait un pic absolu avec trois fois plus d'observations aux Pays-Bas qu'en Belgique, ce qui laisse deviner que pour beaucoup de Busards Saint-Martin la migration avait pris fin dans la moitié sud des Pays-Bas. La route migratoire du Milan royal *Milvus milvus*, beaucoup plus habile dans l'air, ne semblait pas être déplacée vers l'ouest. Bien qu'à différents postes de comptage des nombres plus élevés aient été signalés, les chiffres notés dans les Ardennes s'étaient encore multipliés, avec un nouveau record belge de 106 ex. enregistré le 16 octobre à Aldringen (Lx). Les Buses pattues *Buteo lagopus* par contre, se sont laissés guider par le littoral et notamment les îles de Wadden. Sur l'île de Schiermonnikoog 49 ex. ont été dénombrés en 3 heures et demie. Le sommet de la migration fut atteint avec l'Aigle criard *Aquila clanga* Tönn, équipé d'un émetteur. La météo s'est avérée être un facteur important pour la migration massive de rapaces. Par la formation d'un anticyclone au-dessus du sud de la Scandinavie, le front froid au-dessus des Pays-Bas a été chassé vers le sud, ce qui a ouvert la voie aux rapaces. Le vent d'est a donné un coup de pouce sur la trajectoire du sud de la Scandinavie au sud de la Belgique. Le faible nombre de Buses et d'Éperviers au-dessus des Ardennes peut s'expliquer par la déviation au cours de la migration ou à la fin de celle-ci dans les Ardennes mêmes. ■*